

„Maga nem egy hivatalnok típus”

Interjú Finszter Géza professor emeritussal

“You Are Not a Bureaucrat”

Interview with Professor Emeritus Géza Finszter

ERDŐS Ákos,¹  LIPPAI Zsolt² 

Bevezetés

Magyarországon az 1980-as évek végén jelentős változások indultak el a politikai és társadalmi színtereken. A változást sürgetők elsődleges célja a pártállami berendezkedés leváltása, a demokratizálás volt. A politikai hatalom gyökeres átrendeződésének kívánata elkerülhetetlenül kényszerítette változásra az olyan hatóságokat, mint a rendőrség és más rendészeti szervek. 1990-ben – mondhatni a rendszerváltozás pillanatában – a következő ténymegállapítások jelentek meg a *Belügyi Szemlé*ben:

„A rendőrség válságban van. Erről már nyíltan beszélhetünk, sőt mindenki tetszése és leleménye szerint elláthatja a jelenséget a legdrámaibb jelzőkkel. De ebben az esetben az igazság kimondása nem jelenti a megoldás felfedezését [...]. A válságra még nincs megfelelő terápiánk, és tulajdonképpen nem rendelkezünk valamire való diagnózissal sem. Nem ismerjük a jelenlegi krízis igazi természetét, miként nincs valóságos képünk a rendvédelmi szervek mai állapotáról” (FINSZTER 1990: 3).

A tanulmány szerzője egy óvatos, mégis valamiféle szükségszerű felépülést, fejlődést szolgáló terápiát sürgető diagnoszta alaposágával zárja gondolatait:

¹ R. alezredes, PhD, osztályvezető, adjunktus, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék, Fejlesztési Osztály, e-mail: erdos.akos@uni-nke.hu

² R. alezredes, PhD, adjunktus, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék, e-mail: lippai.zsolt@uni-nke.hu

„A válságból akkor van kiút, ha létrejön a magyar demokrácia szilárd politikai rendszere; ha az új kormány és a parlament késedelem nélkül határoz a rendőrség modernizációjáról; ha független szakértők bevonásával pontos és részletes funkcionális elemzés alá veszik a rendőrség egész tevékenységét és valamennyi szervezetét; ha az előbbiekre építve létrejön egy korszerű rendőrségi jog; ha megszületik az új szervezeti rend, és megvalósul a műszaki-technikai fejlesztés az eddiginél lényegesen nagyobb anyagi forrásokból, és végül ha a rendőr visszakapja elsorvasztott szakmai tudását és visszanyeri társadalmi megbecsülését” (FINSZTER 1990: 13).

A korabeli beszámoló világos, őszinte képet fest a pártállami rendszerből kiszakadó és az új politikai, társadalmi berendezkedésben helyet kereső rendőrségről. Egy évvel később, a Belügyminisztérium szakmai és tudományos folyóiratában újabb helyzetértékeléssel találkozunk, amely a következőket emeli ki:

„A rendőrség modernizációja egyre sürgetőbb feladat. Ennek érdekében a rendszerváltás, 1990 tavasza óta számos fontos intézkedés történt. A pártállami szisztéma lebontásával megszűnt a rendőrség közvetlen pártirányítása. [...] A rendőrség vezetői közül azok, akik ezzel az új helyzettel nem tudtak megbarátkozni, már időben távoztak [...]. A magyar rendőrség irányító szervezete, az Országos Rendőr-főkapitányság kivált a Belügyminisztériumból, ezzel világosan elkülönült egymástól a miniszteriális normatív irányítás és a közvetlen szakmai vezetés. [...] Külföldi szakemberek bevonásával megkezdődött az egész rendőrségi tevékenység tudományos igényű átvilágítása annak érdekében, hogy a jövőben egy valóban modern, korszerű szervezet jöjjön létre. [...] Gyökeres átalakulás történik a rendőrségi tevékenység jogi alapjainak megteremtésében. Elkészült a rendőrségi törvény tervezete, és az talán már a közeljövőben a Parlament elé kerül. [...] Megszűntek azok a rendőrhatalom kényszerintézkedések, amelyek nem egyeztethetőek össze a jogállamiságról alkotott demokratikus felfogásunkkal. A büntetőjog területén jelentős dekriminalizáció történt [...]. A változások jótékony hatása még várat magára. A legitimációját megszerző rendőrségnek morálisan és szemléletében is fel kell nőnie az új helyzethez. [...] növelni kell a szakmai tudást, a rendőrök műveltségét, korszerűsíteni kell a technikai felszerelést és emelni szükséges az anyagi megbecsülést. [...] Mindehhez sok pénz kell, de mi szeretnénk meggyőzni a társadalmat, hogy érdemes erre áldozni, mert a nagyobb biztonság növeli a társadalom teljesítőképességét és az egyéni szabadságot [...]” (FINSZTER 1991: 39–41).

Ma már tudjuk, hogy a történelmi események bizonyos tekintetben útját állták a dinamikus meginduló változási folyamatoknak (lásd például a rendőrségi törvény megszületését). A fő törekvés iránya azonban egyértelmű volt és maradt mindvégig: a rendőrséget, a rendészetet a jog uralma alá helyezni. A rendőrség, illetve a szélesebb értelemben vett rendészet és a jog összefonódásának fontos üzenete van. Minderre egy 2014-es jegyzetben a következő indokolást kapjuk:

„Ezzel is hangsúlyozni kívánjuk, hogy a rendőrség a modern államban a jog hadserege. Miközben mások jogainak megvédelmezésén fáradozik, és ennek érdekében jogot korlátoz, maga is a jogrend szigora szerint tartozik működni” (FINSZTER 2014: 11).

A rendszerváltás jogalkotási és jogalkalmazói vívmányai új lehetőségeket nyitottak meg Magyarország, a magyar társadalom és persze a hazai rendészeti szervek számára.

„A legalitás talaján végrehajtott rendszerváltás biztosította az állami szervek számára a folyamatoságot, ami a rendvédelem esetében azt jelentette, hogy az új jogállami értékeket a korábban kialakított szakmai tudás megőrzése mellett építhette fel. A változtatás kötelességét ellenben az a tény diktálta, hogy ez az átalakulás valóban forradalmi volt” (FINSZTER 2018: 376).

Az előzőekben mintegy három évtized elmúlt történetének különböző időpillanataiból ragadtunk ki a rendészetre, a rendőrségre vonatkozó megállapításokat. E gondolatokban ugyanakkor nem pusztán a korszak és téma közös, hanem a szerző személye is. Finszter Géza a rendészettudomány kortárs alkotóinak – minden okkal – jól ismert alakja.

A *Magyar Rendészet* szerkesztősége tisztelettel és nagy szeretettel köszönti prof. dr. Finszter Gézát, az MTA doktorát, aki idén töltötte be 80. életévét. Finszter Géza életműve meghatározó jelentőségű a magyar kriminológia, a rendészettudomány és a jogpolitika területén. Szaktudása, elemző gondolkodása, valamint a jogállami rendészet melletti következetes kiállása hosszú évtizedek óta iránytűként szolgál szakmai és tudományos közösségünk számára.

Jelen lapszámunkban személyes hangvételű interjúval tisztelgünk e gazdag életpálya és rendíthetetlen szakmai elköteleződés előtt. A beszélgetésben Finszter Géza visszatekint tudományos munkásságának fontos állomásaira, megosztja gondolatait a rendészet mai helyzetéről és jövőjéről, valamint bepillantást enged abba is, hogyan látja saját szerepét a hazai közélet és tudomány alakulásában.

Fogadják szeretettel az interjút – és ezúton is jó egészséget, további alkotó éveket kívánunk a Professzor Úrnak!

Interjú

Magyar Rendészet: *Mindenekelőtt szeretnénk megköszönni a lehetőséget, hogy a megszokottól eltérő módon, egy kutatási területén méltán elismert tudós saját életútján és személyes tapasztalásain keresztül vizsgálhatjuk meg a rendészet és a rendészettudomány hazai fejlődésének elmúlt, közel fél évszázadának történetét.*

Finszter Géza: Köszönöm az elismerő jelzőket, de a tudósi minősítéssel azért visszafogott lennék. Ez nem álszerénység. Meggyőződésem, hogy a társadalomtudományok legtöbb területén amíg valaki aktív és elméleti munkát végez, addig inkább kutató. Az idő múlása fogja eldönteni, hogy eltaláltuk-e a jövőt, és jár-e érte a tudósi rang.

M. R.: *Tudományos pályája kezdetén mikor és milyen személyes körülmények, szakmai élethelyzetek motiválták a tudományos munka, a tudományos kutatás folytatására?*

F. G.: Tulajdonképpen az az igazi kérdés – amit esetleg tapintatból nem kívánnak feltenni –, hogy hogyan lettem rendőr. 1968-ban Magyarország pártállami diktatúra volt, így aki akkor rendőrnek állt, attól elvárták a létező egypárti rendszer elfogadását. Tény, hogy aki most 80 éves, annak a pályája szükségszerűen ebben a diktatórikus időszakban kezdődött. 1968-ban, 23 éves koromban szereztem meg a jogi diplomát. 1968. május 16-án vettem fel a BM Vizsgálati Osztályra, próbaidős alhadnagyként, és onnantól megszakítás nélkül a rendészeti területen dolgozom. Mindennek azért is lehet jelentősége, mert voltaképp a rendőri pályából fakadt a tudományos munka iránti érdeklődésem.

Amikor a jogi egyetem nappali tagozatán végeztem, már a kispesti bíróságon voltam gyakornok, és vártam a fogalmazói előkészítést, bíró szerettem volna lenni. 1968 márciusában a Pesti Központi Kerületi Bíróság elnöke – Mátyás Miklós – összehívta a gyakornokokat és közölte, hogy fogalmazói kinevezésekre egyelőre nincs lehetőség, kereszenek maguknak más hivatást. Ez engem akkor elkeserített, de sajnos hiányzott belőlem a konfliktust is vállaló kitartás. Az elutasítást követően egykori oktatóimhoz fordultam álláslehetőséget keresve. Elsőként Vékás Lajoshoz. Korábban az ő polgári jogi szemináriumára jártam, ami komoly szellemi élményt jelentett. Vékás (a későbbi akadémikus) külkereskedelmi területet javasolt, de az nem vonzott igazán.

A „B” megoldást az Államigazgatási Tanszék vezetőjétől, Berényi Sándortól kaptam, aki mellett demonstrátorként ügyködtem. Berényi professzor nagyon segítőkész volt, de figyelmeztetett: az államigazgatásban nem lát egyetlen olyan területet sem, ahol el tudna engem képzelni. Azt is hozzátette – erre nagyon jól emlékszem ma is –, hogy „maga nem egy hivatalnok típus”. Nahát, ebben tökéletesen igaza volt. Viszont felajánlotta, hogy bemutat egy rendőr alezredesnek, aki a végzett hallgatók között keres leendő kollégákat a Gyorskocsi utcában működött Vizsgálati Osztályra. Ezt a lehetőséget megragadtam. Az állambiztonsági szolgálat kötelékébe kerültem, és itt kezdődött a kutatói pályám is.

A napi munka során voltak konfliktusos helyzetek. Az elméleti megközelítés ezek megoldásában is segített. Miért lettem kutató? Részben azért is, mert ez volt a számomra járható út. Példa erre az első bűnügy, amelynek vizsgálatát rám bízták. Történt, hogy a határőr járőrök Fertőrákoson elfogtak egy fiatal lányt a távolsági busz megállójában, aki megpróbált a szerelméhez szökni Olaszországba. Útközben felismerte, hogy tervét nem tudja végrehajtani, így inkább visszafordult. Miután kihallgattam a gyanúsítottat, azonnal rohantam a főnökömhöz azzal, hogy itt voltaképp önkéntes visszalépés történt. Előljárom nem volt elragadtatva, magatartásomat nem találta eléggé „hatóságközpontúnak”. Ennek ellenére többször jeleztem az illetékes ügyésznek, hogy a gyanúsított letartóztatása nem indokolt. Végül tíz nap után az ügyész a szabadlábra helyezés mellett döntött. Elérkezettnek láttam az időt, hogy szakmai fórumon foglalkozzunk a problémával. Javaslatomat elfogadták, én pedig igyekeztem alaposan felkészülni. A kiváló jogtudós, Angyal Pál egyik, 1905 körül megjelent tanulmányára hivatkoztam, ami az önkéntes elállás, illetve a kedvezőbb alkalomra való elhalasztás fogalmait járta körül. Mondhatom, a fogadtatás jó volt. Az elmélet segített a tisztességes gyakorlat követésében.

1981-ben aztán az állam elleni bűncselekmények kriminológiája körében elkezdhettem a kutatást, amelynek végén kandidátusi fokozatot szereztem. 1984-ben jött egy újabb lehetőség. Déri Pál, a *Belügyi Szemle* főszerkesztője nyugállományba vonult. Megkerestek,

hogy nem vállalnám-e a főszerkesztői beosztást. A szerkesztőségi státusz sokkal közelebb áll hozzám, mint a vizsgálati munka, így igent mondtam.

Ebben az időben – óraadóként – már évek óta büntetőeljárást oktattam a Rendőrtiszti Főiskola állambiztonsági tagozatán. A tapasztalatom az volt, hogy amennyiben az elmélet elszakad a gyakorlattól, akkor mindkettő „ráfárag”. Az elmélet azért, mert nincs mondanivalója a gyakorlat számára. A gyakorlat pedig azért, mert elveszíti szakmája alapjait. Ez a felismerés azonban csak a főszerkesztői beosztásban vált számomra nyilvánvalóvá. Amíg ugyanis a Vizsgálati Osztályon dolgoztam – különösen annak jogi alosztályán –, minden héten tudtam vinni valami egészen friss, új jogesetet a hallgatók számára, amelyről jogi véleményt kellett kialakítani. A kérdés az volt, hogy az állambiztonsági szolgálatok titkos felderítése során feltárt tényállások megalapozzák-e a nyílt büntetőeljárást. Az eljárásjog száraz szabályai a tanórákon izgalmas gyakorlati kérdéseket öltöttek. A *Belügyi Szemlénél* azonban a praxisnak ezek a forrásai számomra elérhetetlenek lettek. Meggyőződtem arról, hogy a szakmai képzés is olyan terület, ahol elmélet és gyakorlat szintézisére van szükség.

M. R.: *A rendészet kutatójának szemüvegén keresztül vizsgálva milyennek látja a rendészet, illetve a rendészettudomány rendszerváltást követő időszakát?*

F. G.: A rendszerváltás „jogállami forradalma” a rendészetet legalább három területen érintette. Az első, hogy demokratikus államban a jog uralma érvényesül. Ha egy országban a rendészet nincs törvényben szabályozva, akkor azt pótolni kell. A második elem a hatalommegosztás. Fontos egyértelművé tenni, hogy mi tartozik a végrehajtó hatalom kompetenciájába, és mi az igazságszolgáltatás feladata. A bűnüldözés az utóbbi hatalmi ág kontrollját igényli. A harmadik terület a közbiztonsági stratégia, ami feltételezi a demokratikus politikai pártok konszenzusát és a civil közösségek támogatását. Ha a stratégia törvénybe foglalt, akkor az a választásokon győztes kormányokat is kötelezi, a társadalmat pedig önvédelemre jogosítja.

Jogalkotás – hatalommegosztás – stratégiai tervezés, ez a feladathármas esélyt adott arra, hogy a rendészeti igazgatás elméleti megalapozása kormányzati igény formáját öltse, a kutatóknak pedig arra, hogy egy korábban „titkosított” terület törvényszerűségeit tanulmányozzák. A rendszerváltás időszakában kérdés volt, hogy miként fogadja be a rendészeti igazgatás a jogállam értékeit, a törvényes és eredményes működés egységének feltételeit.

Egyes vélemények szerint az alkotmányos jogállamok úgy kínáltak mintát a fiatal demokráciák számára, hogy ennél jobb rendszer nincsen. A rendészeti igazgatás területén ilyen elbizakodottság nyomokban sem létezik. Amit én Nyugat-Európában megtanultam a rendészettudományból az az, hogy rendkívüli kritikával illetik a saját tevékenységüket. Nem igaz tehát, hogy ne néztek volna szembe a saját rossz, deviáns működésükkel. Ha valami értéke van a kapitalista berendezkedésnek, akkor az, hogy a rendszer maga tárja fel a hibákat, míg a diktatúrák a valóság letagadásában „sikeresek”.

Nagyon fontos kérdés azonban, hogy mennyi idő alatt lehet egy korábban nem demokratikus berendezkedésnek átvenni a polgári értékrendet. 1997 körül volt nálunk egy nemzetközi kutatás, amely a rendőrség civil kontrolljával foglalkozott. A kutatásban angol, holland, francia és német partnerek vettek részt. Mi volt az első megállapításunk?

Az, hogy ilyen mérvű változások beéréséhez legalább 15 évre, vagy akár még hosszabb időre van szükség.

A nemzetközi szakértők másik fontos üzenete az volt, hogy óvni kell a nemzeti hagyományokat. Azt mondták, ne azon törjétek a fejeteket, hogy melyik modellt veszitek át, hanem keressétek és találjátok meg a sajátotokat, amelynek a gyökerei ott kell, hogy legyenek a nemzeti múltban. Téves tehát az a vélekedés, miszerint a fejlett demokratikus berendezkedés lebecsüli a nemzeti értékeket.

M. R.: *Milyennek látja ma a rendészettudomány helyzetét, a rendészeti tudós közösséget? Mit (miket) tart a hazai rendészettudomány és művelői szempontjából a legnagyobb sikernek, illetve mikben lát még komoly fejlődési lehetőséget?*

F. G.: A választ önvizsgálattal kezdem. Vagyunk néhányan, akik beleszerettünk az elméletbe, és túlságosan távol kerültünk a mindennapok teendőitől. Különösen nem tudunk mit kezdeni a kormányzás aktivitásával, amit a rendészet kiemelkedő kutatója, Concha Győző *az országlás művészetének* nevezett. A *Politika* című művében olvasható a következő figyelmeztetés:

„Az országlás művészetének nézetem szerint nem is lehet tudománya, mert a tudomány az általános szükségképiségek, azaz a dolgok és a viszonyok természetében rejlő törvények gondolati fölismeréséből, az országló művészet ellenben a nemzeteknek és országló férfiaknak akarattírányzó alkotásaiból áll... Az államtudomány csak elvont törvényeket bír megállapítani, amelyeknek az alkalmazása teszi éppen az országlás művészetét, utóbbi azonban már nem a gondolkodó, a tudás után vágyó, hanem a cselekvő ember világába esik” (CONCHA 2019).

A gyakorlat és elmélet viszonyának leírására van egy kedves mondás: „A jázminok füttyülnek a biológiára.” Vagyis a jázmin mindenféle biológiai törvényszerűség ismerete nélkül is pontosan tudja, hogyan kell magról szaporodni, növekedni és virágba borulni. Irodalmi túlzással azt is mondhatnánk, hogy a tapasztalat szerint „a rendészet füttyül a rendészet-tudományra”.

Természetesen ez egyébként nem teljesen igaz, mert azért valami érdeklődést lehet látni. Ugyanakkor bizonyos területeken az elméleti megközelítések nem voltak képesek áttörni a parancs és a hierarchia szervezeti kultúrája által emelt falakat. Nézzük meg ebből a szempontból a rendszerváltás három nagy kihívását: a már említett jogalkotást, hatalommegosztást és stratégiai tervezést. A rendészeti jogalkotás számos területen a felhatalmazásnak adott zöld jelzést, és tartózkodott az állami erőszakmonopólium garanciális korlátozásától. A hatalommegosztás éppen a legkényesebb területen, a bűnüldözésben biztosít túlzott jogosítványokat a kormányzásnak, miközben gyengíti az igazságszolgáltatás kontrollját. A stratégiai tervezés nem számonkérhető programokban, hanem ellentmondást nem tűrő, külső bírálatot elutasító „feladatszabásban” jelenik meg. Lásd például a 2021. évi XCIII. törvényt a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról, avagy a 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Nem ezeknek a jogforrásoknak a létét kérdőjelezem meg, hanem azt, hogy a sor élén nem áll nemzeti konszenzusra alapított törvény a közbiztonság fejlesztéséről.

Itt van például a stratégiaalkotás, amitől a szolgálatok parancsnoki posztjain idegenkedtek. Először is azért, mert komoly stratégiát csak úgy lehet készíteni, hogy megnézzük az aktuális állapotot. Erre figyelmeztetett a TC Team Consult cég, amikor 1991-ben a rendőrségünket átvilágította. Eddig ezt az első lépést senki nem vállalta. A határozott kormányzásra jellemző a stratégiai döntések meghozatala stratégia nélkül, a válságkezelő–rögtönző kormányzás útját viszont a döntést nélkülöző stratégiagyártás szegélyezi.

Arra a kérdésre, hogy mit tartok a rendészettudomány legnagyobb sikerének azt felelhetem, hogy a rendőrképzés egyetemi rangra emelkedését, a Rendészettudományi Kar működését és a Rendészettudományi Doktori Iskola létét. Növekszik a rendészeti PhD-fokozatosok száma, egyre több doktori mű készül. Köztük olyan munkák, mint a magyarországi honos szervezett bűnözés 20. századi alakulása, a migráció társadalmi következményeinek elemzése, a rendészeti kommunikáció természetrajza, a rendészettörténeti monográfiák, a főkapitánysági szintű szervezeti kultúra sajátosságai, az önkormányzatiságot erősítő komplementer rendészet programja, a közlekedési baleset-megelőzés rendszerének információs folyamatai. A sort folytathatnám.

M. R.: *Milyen üzenete volna a ma rendészettudománya kutatói számára? Mit mondana nekik, milyen úton haladjanak, mit csináljanak? Milyen feladataik vannak a jövőre tekintettel?*

F. G.: A totális diktatúrákra jellemző, hogy a köztörvényes bűnözést sikerül alacsony szinten tartani. Az erős állam, amely igényt tart arra, hogy a polgárok mindennapi életét is ellenőrzése alá vonja, egész apparátusát „rendőrséggént” működteti, és minimálisra szorítja a szabad választás lehetőségét, csökkentve a bűnelkövetési alkalmakat. Az államszocializmus rendőrei „hálások” lehetnek, hogy a hagyományos bűnözési formákat minden ideológiai ígéret ellenére a kommunista rendszerek sem tudták megszüntetni. A betöréses lopás, az emberölés vagy a közlekedési bűncselekmény felderítése olyan kriminalisztikai technikát, olyan szakértői munkát, olyan professzionalizmust követelt, ami valóban a szakma rangjára emelheti ezt a foglalkozási ágat. (Igaz viszont, hogy harminc évvel ezelőtt az akkori pártcsatározások még ezt a szakmaiságot is megkérdőjelezték, amikor példának okáért az íróból lett politikus a hozzáértést „olcsó bolsevista trükknek” minősítette.) (SÁRKÖZY 2014: 101)

A történelemnek vannak sorsfordító pillanatai, amelyeket csendesebb évtizedek követnek. Aki a tudományos érdeklődését a rendészet napi gyakorlatából meríti, helyesen teszi, ha a választott hivatásához közel eső részterület törvényszerűségeinek megismerésére fordítja a figyelmét. Ebben az esetben könnyen találhat olyan témát, ami találkozik az adott szolgálati ág érdeklődésével. Ilyenkor a kutatásokhoz a legtöbb adatot a hatóság biztosítja, a kutatási eredmények a rendészet egy-egy szűk részterületére korlátozódnak, de azon belül közvetlenül alkalmazhatók.

Számomra a rendszerváltás, 1990 volt a fordulat éve. A polgári alkotmányosság épít arra a tapasztalatra, hogy az állam hatalma önkorlátozással nem gyengül, hanem erősödik, mert a lehető legkisebbre csökkenti az önkény esélyeit. Ezen az úton járva válhat a rendőrködés tehetséges fiatalokat vonzó, megbecsült szakmává. „Forradalmi” időkben a rendészeti kutatásoknak a rendészeti hivatal nem megrendelője, hanem maga is kutatási tárgy.

Ahol a rendészet az elméleti feltárás tárgya, ott a megrendelő a társadalmi szükséglet, amely különösen kivételes történelmi időszakokban kap jelentőséget. Az eredmények elsődleges felhasználója nem a rendőrség, hanem a rendészetet alakító állam, de felhasználóként jelentkezik a civil társadalom is, amelyik a kutatások eredményeit megismerve és megértve új elvárásokat fogalmazhat meg a rendészettel szemben. E diszciplínák kritikusak a rendészetekkel szemben, nem veszik tudomásul a titkosságot, azt olyan falnak tekintik, amelynek gyakran csupán egyetlen értelme van: a testület belső működési zavarainak leplezése. A kutatások fő célja a változások kezdeményezése, a rendészet reformjának elméleti megalapozása.

A rendszerváltó országok számára az előbbieken túl az is fontos felismerés, hogy míg az alkalmazott kutatások a tekintélyuralmi berendezkedésekben is magas színvonalon folytathatók, addig a társadalomkritikai mondanivaló kifejtésének szabadsága csak demokráciákban adott. (Azt mindenki maga döntse el, hogy ez a demokrácia ereje, avagy a gyengesége.)

Magam úgy vélem, hogy „a jogállami forradalom” első éveiben esély volt egy mélyreható rendészeti reform végrehajtására, amihez azonban demokratikus-támogató kormányzati stratégiára lett volna szükség. Ennek politikai alapját a parlamenti pártok konszenzusa alkotná, amit a rendészeti szakmák egyetértése és a társadalom cselekvő támogatása kísérhetne. Ebben az esetben a társadalomtudományok a gyakorlattal közösen tárhatnák fel azokat a tényeket, amelyek ismeretét a belügyi kormányzás és a rendészeti hatóságok működése sem nélkülözheti. Ez a közeg hozzájárulna egy új rendészettudományi stúdium kialakulásához. Hogy lesz-e ilyen stratégia, azt a jövő fogja megválaszolni.

A Rendészettudományi Kar rendészeti mesterszakának egy hallgatója azt kérdezte: milyen lenne a rendőrségünk akkor, ha a rendszerváltás időszakának demokratikus-támogató elgondolásai megvalósultak volna? Válaszom erre a következő:

Esélyt kapott volna a pártpolitikától mentes rendészet ideálja. Amennyiben a politikán a közösség – az egész nemzet – és az ország ügyeiről való felelős gondoskodást értjük, a rendészet nem lehet „politikamentes”. Ennek azonban feltétele, hogy a választáson nyertes párt vagy pártok maguk is így értelmezzék a politikát. Ebben az esetben meg kellene találni azokat a konszenzusra alkalmas területeket, ahol a kormányzó erők képesek együttműködni az ellenzékkel, ahol a legnagyobb esélye van a társadalmi közmegegyezésnek. A rendészet erre felettébb alkalmas, hiszen nincs „jobb-”, és „baloldali” közbiztonság. Ami pedig a bűnüldözésnek irányt adó kriminálpolitikát illeti, az nem a végrehajtó hatalom kizárólagos terepe, abban az önálló hatalmi árként működő jogalkotás és igazságszolgáltatás is partner.

Elvált volna a *bűnügyi (igazságügyi) rendőrség* a közbiztonsági rendőrségtől. A bűnügyi rendőrség (rendészet) az ügyészség szervezetében kapott volna helyet. A *közbiztonsági rendőrség* egyes szolgálati ágai centrális irányításban maradtak volna (terrorelhárítás, készenléti rendőrség, nemzeti védelmi szolgálat stb.), míg a települések közbiztonsága felett önkormányzati rendőrség őrködne.

A rendészeti igazgatás nem különülne el a civil közigazgatástól, a katonai hierarchia helyett a hivatali hierarchia érvényesülne, amelyben a beosztás rangját nem a piramisban elfoglalt lépcsőfok, hanem a szakmai tudás adná. Az alá-fölé rendeltség nem személyes, hanem személytelen, közjogi hatalomként működne. A szolgálat alaki rendjéből csak azok

a formák maradhatnának érintetlenül, amelyek összhangban vannak a hivatással és segítik a szakmai teljesítményeket.

Az előbbi elvek a rendészeti oktatásban is érvényesülnének. Aki a rendészetet választja, annak nem kellene szakítania civil létével, ellenkezőleg, személyisége értékes része maradhatna. A rendészet nem merül ki a parancs végrehajtásának és a parancs kiadásának képességében, ezért a pályára készülést nem „sorkatonai” kiképzéssel, hanem a szakma elmélyült – gyakorlatot is magában foglaló – tanulásával kezdődne, az értelmes hivatali rendet csak ezt követően, mint a tudást erősítő felismert szükségletet sajátítanák el.

Ehhez az oktatási szervezetet közép- és felsőfokon is *a tanári önállóság és az egyetemi autonómia* szellemében kellene átalakítani. Nem lenne mellőzhető a *gyakornoki rendszer* bevezetése sem, ami az igazságszolgáltatásban évszázados hagyományokkal rendelkező fogalmazói státuszhoz hasonlítható. A rendörködés *anyagi és morális értelemben* is a legmegbecsültebb foglalkozások sorában emelkedhetne. Az előbbieken vázolt program törvénnyel kihirdetett közbiztonsági stratégiába kapott volna helyet. Ilyen stratégiát azonban az Országgyűlés 1990 óta nem alkotott.

Felhasznált irodalom

- CONCHA Győző (2019): *Politika. Első kötet. Alkotmánytan. Koi Gyula bevezető tanulmányával*. Budapest: Dialóg Campus.
- FINSZTER Géza (1990): A magyar rendőrség válsága. *Belügyi Szemle*, 28(6), 3–13.
- FINSZTER Géza (1991): A magyar rendőrség helyzetéről. *Rendészeti Szemle*, 29(7), 63–41.
- FINSZTER Géza (2014): *A rendőrség joga*. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- FINSZTER Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus.
- SÁRKÖZY Tamás (2014): *Kétharmados túlkormányzás*. Budapest: Park.